

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Raport z przeprowadzonego zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI)

Raport powstał w ramach projektu
„Lubelscy Liderzy Dostępności” realizowanego
przez Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich
Organizacji Pozarządowych

Europerspektywa, Beata Romejko

Lublin, grudzień 2024 r.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Spis treści

Wstęp	3
1. Potrzeba opracowania „Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata 2025-2028” oraz potrzeba wdrażania strategii	4
2. Stopień gotowości do wdrażania strategii, potrzebne zmiany lub usprawnienia	5
3. Dodatkowe działania do uwzględnienia w strategii w celu skutecznego poprawienia dostępności w regionie	6
4. Słabe i mocne strony strategii	7
5. Rezultaty do określenia w strategii	8
6. Czynniki wpływające na zwiększenie szans osiągnięcia zakładanych rezultatów	8
7. Główne bariery, które mogą utrudnić wdrażanie strategii w regionie oraz sposoby na pokonanie tych barier w celu zwiększenia skuteczności strategii	11
8. Potencjał do spowodowania trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności poprzez działania zaplanowane w strategii	13
9. Stopień, w jakim lokalne organizacje, samorządy i instytucje publiczne są zaangażowane w proces tworzenia strategii	14
10. Oczekiwania wobec roli samorządów w realizację strategii	15
11. Najskuteczniejsze formy współpracy pomiędzy instytucjami wchodzącymi w skład partnerstwa	16
12. Skuteczne formy uświadomienia społeczeństwu tego, z jakich względów zapewnienie dostępności jest ważne	17
Podsumowanie	18

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Wstęp

Niniejszy Raport przedstawia wyniki z przeprowadzonego zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI), stanowiącego integralną część badania ewaluacyjnego EX-ANTE, dot. projektu „Lubelscy Liderzy Dostępności”, sfinansowanego przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030. Projekt jest zgodny z celami Priorytetu 4 Programu NOWEFIO - Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich w obszarze tworzenie i rozwijanie porozumień organizacji obywatelskich. Celem projektu jest wzmocnienie pod względem strategicznym rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności (LPnRD), które jest płaszczyzną współpracy na rzecz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w województwie lubelskim. Projekt jest realizowany przez Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych. Projekt będzie realizowany w woj. lubelskim w okresie: od 1 czerwca 2024 r. do 31 grudnia 2026 r.

Badanie dotyczy opracowanej przez Regionalny Panel Ekspertów „Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata: 2025-2028”. Zastosowana metoda badawcza to badania jakościowe: zogniskowany wywiad grupowy. Celem wywiadu było poznanie opinii uczestników badania na temat przydatności Strategii, stopnia jej przygotowania do wdrażania oraz warunków niezbędnych do jej skutecznego wdrożenia.

Wyniki ewaluacji będą pomocne do przygotowania ostatecznej wersji Strategii oraz jej wdrażania. Uczestnikami wywiadu grupowego byli przedstawiciele sektorów: pozarządowego, publicznego i prywatnego. W badaniach wzięło udział 8 przedstawicieli Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności. Badanie zostało przeprowadzone na podstawie scenariusza badawczego składającego się z 12 pytań badawczych. Zogniskowany Wywiad Grupowy został nagrany elektronicznie, na co wszyscy uczestnicy wyrazili zgodę. Z wywiadu została sporządzona transkrypcja, która stanowi Aneks do raportu.

Zakres czasowy ewaluacji obejmuje okres pierwszego roku realizacji zadania (VI-XII.2024). Zakres terytorialny to obszar województwa lubelskiego. Ewaluacja została przeprowadzona zgodnie z następującymi kryteriami:

- użyteczność – rozumiana jako ocena czy opracowana Strategia przyczyni się do wzmocnienia pod względem strategicznym rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności (LPnRD), które jest płaszczyzną współpracy na rzecz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w województwie lubelskim,

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

- oddziaływanie – rozumiane jako wpływ projektu na otoczenie (w tym osoby z niepełnosprawnościami), w którym funkcjonuje Lubelskie Partnerstwo na Rzecz Dostępności (LPnRD),
- trwałość – rozumiana jako trwałość efektów opracowanej Strategii, pozwalająca ocenić czy jej wpływ utrzyma się po zakończeniu realizacji projektu,
- trafność - pozwalająca określić czy cele Strategii są zgodne z potrzebami jej interesariuszy.

1. Potrzeba opracowania „Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata 2025-2028” oraz potrzeba wdrażania strategii

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, czy ich zdaniem występuje potrzeba opracowania takiego dokumentu jak „Strategia Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na rzecz Dostępności na lata 2025-2028” oraz potrzeba wdrażania tej Strategii. Dodatkowo uczestnicy, którzy udzielili odpowiedzi pozytywnej, zostali zapytani także o to, dlaczego strategia ta ich zdaniem jest potrzebna.

Jedna z osób badanych stwierdziła, że partnerstwa nie funkcjonują dobrze bez odpowiednio określonej strategii. Według niej strategia pozwala na realizowanie założeń. Dodała, że jej zdaniem brakuje w Polsce lokalnych partnerstw na rzecz dostępności.

Inny spośród uczestników badania stwierdził, że realizowanie tej Strategii jest cenne. Zwrócił uwagę na to, że warto byłoby kontynuować działania wynikające ze Strategii także po zakończeniu okresu, w którym obowiązuje. Zasugerował, że można by było postarać się o pozyskanie środków na jej dalsze realizowanie w późniejszych etapach - stwierdził, że pomocne mogłyby być spotkania oraz publikacje.

Kolejna osoba badana stwierdziła, że Strategia jest bardzo potrzebna, ponieważ jej zdaniem wytycza ona jasne kierunki rozwoju, dzięki czemu wszyscy partnerzy mają wiedzę na temat tego, w jakim kierunku dążyć. Dodała, że dzięki Strategii nie powstają rozbieżności. Jej zdaniem jest to dokument przedstawiający w sposób jasny kierunki działań.

Zdaniem innego uczestnika badania zarówno samo partnerstwo, jak i Strategia są bardzo potrzebne, podkreślił w szczególności potrzebę istnienia Strategii w województwie lubelskim. Stwierdził, że chciałby, aby w województwie lubelskim udało się opracować

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

skuteczną strategię rozwoju partnerstwa na rzecz dostępności tak, aby można było ją w późniejszych etapach wdrażać w całej Polsce. Dodał, że widzi duży potencjał Strategii.

Wniosek:

Z wypowiedzi osób badanych jasno widać to, że „Strategia Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na rzecz Dostępności na lata 2025-2028” jest ważna, a także, że istnieje potrzeba jej wdrażania. Uczestnicy badania zwrócili uwagę na to, że ważne byłoby to, aby opracować ją na wystarczająco wysokim poziomie tak, aby w późniejszym czasie mogła posłużyć ona za wzór i być wdrażana także w innych województwach w Polsce.

Rekomendacja:

Należy wdrożyć strategię oraz zwrócić uwagę na to, aby była ona sformułowana w sposób umożliwiający wdrożenie jej także w innych województwach Polski.

2. Stopień gotowości do wdrażania strategii, potrzebne zmiany lub usprawnienia

Osoby badane zostały zapytane o to, na ile ich zdaniem Strategia jest już odpowiednio przygotowana i gotowa do wdrażania oraz co należałoby w niej zmienić lub usprawnić.

Jeden z uczestników badania zwrócił uwagę na to, że aby stwierdzić, czy strategia jest wdrażana w sposób prawidłowy niezbędne jest określenie wskaźników do każdego planowanego rezultatu. Dodał także, że jego zdaniem potrzebny byłby plan działania tak, aby Strategia była opracowana pod kątem operacyjnym i aby ustalone zostały bardziej szczegółowo ramy czasowe poszczególnych działań. Stwierdził również, że dobrym rozwiązaniem mogłoby być analizowanie oraz aktualizowanie Strategii raz w roku.

Inna spośród osób badanych stwierdziła, że jej zdaniem należałoby zaangażować koordynatora do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Jeden z uczestników badania zwrócił uwagę na konieczność współpracy międzysektorowej - jego zdaniem bez takiej współpracy niemożliwe będzie wdrożenie Strategii. Według niej oprócz organizacji pozarządowych zaangażowani powinni być także przedsiębiorcy i przedstawiciele administracji publicznej.

Inna osoba badana powiedziała, że jej zdaniem potrzebne byłoby to, aby Strategia była napisana prostym językiem.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Wnioski:

Choć Strategia oceniana jest jako potrzebna i ważna, to istnieją obszary Strategii, które można byłoby usprawnić.

Rekomendacje:

Należałoby zadbać o określenie wskaźników rezultatu oraz opracowanie szczegółowego planu działania. Dobrym pomysłem byłoby także zaangażowanie koordynatora ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi. Warto byłoby uwzględnić współpracę międzysektorową. Ważne byłoby także zadbanie o to, aby strategia była napisana prostym językiem.

3. Dodatkowe działania do uwzględnienia w strategii w celu skutecznego poprawienia dostępności w regionie

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie dodatkowe działania powinny zostać uwzględnione w Strategii, aby skutecznie poprawić dostępność w regionie.

Osoby badane zwróciły szczególną uwagę na aspekt promocji Strategii. Wśród wymienianych pomysłów w tej kwestii były:

- kampania społeczna,
- cykl artykułów dotyczących Strategii,
- współpraca z Urzędem Marszałkowskim,
- współpraca z Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego,
- współpraca z przedsiębiorcami:
  - utworzenie profilu na LinkedIn, żeby zwiększyć szanse na dotarcie do potencjalnie zainteresowanych przedsiębiorców,
  - zainteresowanie Strategią przedsiębiorców wspierających osoby z niepełnosprawnościami.

Wnioski:

Aspekt promocji z perspektywy osób badanych jest bardzo ważnym zagadnieniem, które może w wysokim stopniu przyczynić się do skutecznego wdrażania Strategii.

Rekomendacje:

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Warto rozważyć różnego rodzaju środki mające na celu promocję Strategii, w tym m.in. kampanie społeczne, informacje w mediach - w prasie, radiu, telewizji oraz social mediach. Co więcej, należałoby dążyć do nawiązania współpracy z przedsiębiorcami - zarówno poprzez kontakt osobisty, jak i poprzez media społecznościowe, takie jak LinkedIn. Pomocne byłoby zastanowienie się nad tym, jakimi dokładnie ścieżkami można dotrzeć do przedsiębiorców tak, aby było to jak najbardziej skuteczne, a także pogłębić wiedzę na temat przedsiębiorców wspierających osoby z niepełnosprawnościami, którzy mogą być zainteresowani zwiększaniem dostępności dla jak największej części społeczeństwa. Warto także zastanowić się nad współpracą z Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego.

4. Słabe i mocne strony strategii

Osoby badane zostały zapytane o to, jakie ich zdaniem są słabe i mocne strony Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa Na Rzecz Dostępności.

Słabe strony Strategii wymienione przez uczestników badania to:

- brak określonych wskaźników rezultatu,
- zbyt fachowy język we wstępie Strategii.

Dodatkowo, jedna z osób badanych zwróciła uwagę na to, że w związku z planowanym wejściem w życie w czerwcu 2025 r. Ustawy o dostępności i planowanych karach za niestosowanie się do obowiązków ustawowych, przedsiębiorcy oraz podmioty publiczne powinny być w pierwszej kolejności informowane o tym, że dostrzeżono u nich braki w dostępności oraz powinni dostać szansę na naprawę tych braków, zanim zostaną ukarani: “Informujemy podmiot publiczny, czy przedsiębiorcę o tym, że tu, czy tu widzimy ten brak dostępności, a dopiero jeśli widzimy brak reakcji, to uruchamiamy tę procedurę. Tak myślę, żeby może gdzieś takie sygnały wybrzmiewały w tej też Strategii - tak, żeby to jakiś taki jeden z celów - informacyjny. [...] Byłoby to jakąś szansą na podniesienie tej dostępności.”

Wnioski:

Uczestnicy badania zauważyli pewne słabe strony Strategii, które ich zdaniem należałoby zmienić. Wśród nich podkreślili przede wszystkim brak określonych wskaźników rezultatu. Wymieniony został także zbyt fachowy język we wstępie Strategii.

Rekomendacje:

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Należałoby określić wskaźniki rezultatu w Strategii tak, aby można było w jasny sposób zmierzyć efekty przeprowadzonych działań. Warto zastanowić się także nad uproszczeniem języka Strategii, w tym szczególnie jej Wstępu.

5. Rezultaty do określenia w strategii

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie ich zdaniem powinny zostać określone rezultaty w Strategii, o to, jak oceniają szansę osiągnięcia zakładanych w Strategii rezultatów i czy ich zdaniem Strategia będzie skuteczna.

Uczestnicy wymienili następujące rezultaty, które ich zdaniem powinny zostać określone w Strategii:

- wzrost liczby członków zainteresowanych przystąpieniem do Partnerstwa (aktualnie według uczestników badania występuje nadreprezentacja organizacji pozarządowych);
  - liczba przedsiębiorców,
  - liczba podmiotów publicznych,
- liczba przeprowadzonych kampanii społecznych.

Wniosek:

Zdaniem osób badanych w Strategii powinien być określony rezultat w postaci liczby członków zainteresowanych przystąpieniem, w tym liczby przedsiębiorców i podmiotów publicznych. Drugim rezultatem ich zdaniem powinna być liczba przeprowadzonych kampanii społecznych.

Rekomendacja:

W ramach rezultatów zakładanych w Strategii należałoby uwzględnić to, aby nastąpił wzrost liczby zaangażowanych przedsiębiorców oraz liczby zaangażowanych podmiotów publicznych. Należałoby także przewidzieć konkretną liczbę przeprowadzonych kampanii społecznych.

6. Czynniki wpływające na zwiększenie szans osiągnięcia zakładanych rezultatów

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie ich zdaniem czynniki mogą wpływać na zwiększenie szans osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Jedna z osób badanych stwierdziła, że promocja mogłaby zwiększyć szanse na osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Inny spośród uczestników jako czynnik, który pozytywnie wpłynąłby na szanse osiągnięcia zakładanych rezultatów wymienił współpracę międzysektorową.

Kolejna spośród osób badanych wspomniała o zorganizowaniu na Lubelszczyźnie ogólnopolskiej konferencji na rzecz dostępności.

Uczestnicy badania wspomnieli o włączeniu w realizowanie Strategii zarządu ZUS-u, PFRON-u oraz uczelni.

Wymieniono także organizowanie różnego rodzaju wydarzeń.

Pomysłem jednego z uczestników badań było to, aby przekonać urząd, żeby zorganizował konkurs, w ramach którego organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami mogłyby składać wnioski o środki na dostosowanie swoich stron internetowych do WCAG. Zwrócił uwagę na to, że dla takich organizacji przeznaczenie 5 tysięcy złotych na dostosowanie strony internetowej może stanowić duży wydatek. Dodał także, że najczęściej strona internetowa musi być od nowa zrobiona, ponieważ jej przebudowa nie jest możliwa. Inna spośród osób badanych zasugerowała, że można by było zaangażować w takie działania Ministerstwo Cyfryzacji.

Inny uczestnik badania stwierdził, że o ile zrobienie audytu dostępności cyfrowej i wykazanie błędów nie stanowi problemu, o tyle firmy informatyczne nie potrafią tego wykonać, ponieważ brakuje im przeszkolenia z zakresu dostępności cyfrowej. Zwrócił także uwagę na to, że dostępność nie zależy wyłącznie od tego, w jaki sposób stworzona jest strona internetowa, ale także od wrzucanych treści. Inna z osób badanych powiedziała, że istnieje projekt Ministerstwa Cyfryzacji, w ramach którego możliwe jest zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych; w ramach którego odbywają się szkolenia dla osób, które mają zajmować się audytowaniem stron internetowych.

Inny spośród uczestników zasugerował, że dobrym pomysłem byłoby także objęcie wsparciem przedstawicieli organizacji pozarządowych szkoleniami w zakresie dostępności i nabycie przez nich większej świadomości na ten temat.

Wnioski:

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Uczestnicy badania mieli różne pomysły na to, co mogłoby zwiększyć szansę na osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Były to między innymi:

- promocja,
- współpraca międzysektorowa,
- ogólnopolską konferencję na rzecz dostępności przeprowadzoną na Lubelszczyźnie,
- zaangażowanie zarządu ZUS-u, PFRON-u oraz uczelni,
- organizacja różnego rodzaju wydarzeń,
- zorganizowanie konkursu, w ramach którego organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami mogłyby składać wnioski o środki na dostosowanie swoich stron internetowych do WCAG,
- szkolenia dla informatyków z zakresu dostosowania stron internetowych do WCAG,
- szkolenia dla organizacji pozarządowych z zakresu dostępności.

Rekomendacje:

Ważnym aspektem podkreślanym wielokrotnie przez uczestników badania jest promocja Strategii - warto byłoby uwzględnić różnego rodzaju formy promocji w celu zwiększenia szans zakładanych rezultatów. Jednym ze skutecznych działań promujących Strategię mogłaby być organizacja różnego rodzaju wydarzeń, które mogłyby mieć wpływ na zwiększenie zainteresowania społeczeństwa tematyką dostępności, w tym przedsiębiorców, organizacji rządowych, pozarządowych. Dobrym pomysłem byłoby także zorganizowanie szkoleń z zakresu dostępności dla organizacji pozarządowych.

Należałoby rozważyć w jak najszerszym zakresie możliwe formy prowadzenia współpracy międzysektorowej w zakresie realizowania założeń Strategii i opracować w tym zakresie plan działania. Warto zwrócić się do jak największej liczby organizacji rządowych, uczelni, a także przedsiębiorców z pomysłami na współpracę w zakresie realizowania działań na rzecz dostępności, jakie zostały założone w Strategii.

Warto byłoby zorganizować szkolenia dla informatyków z zakresu dostosowania stron internetowych do WCAG.

Dobrym pomysłem byłoby także zwrócenie się do jednostek administracji rządowej z pomysłem umożliwienia organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnościami pozyskania środków na dostosowanie ich stron internetowych do WCAG.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

7. Główne bariery, które mogą utrudnić wdrażanie strategii w regionie oraz sposoby na pokonanie tych barier w celu zwiększenia skuteczności strategii

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie są ich zdaniem główne bariery, które mogą utrudnić wdrażanie Strategii w regionie, a także o to, w jaki sposób ich zdaniem można pokonać te bariery, aby realizacja Strategii była jak najbardziej skuteczna.

Wymienione przez nich bariery to:

- niechęć do wprowadzania zmian mających na celu zapewnienie dostępności ze względu na konieczność wykonania dodatkowej pracy,
- brak świadomości społecznej dotyczącej niepełnosprawności i niezdawanie sobie sprawy z wagi wprowadzania dostępności,
- brak zainteresowania wśród społeczeństwa kwestiami dotyczącymi grupy osób z niepełnosprawnościami ze względu na to, że jest to niewielka grupa i większości osób te problemy nie dotyczą,
- finanse,
- brak wiedzy wśród informatyków dotyczącej dostosowywania stron internetowych do WCAG,
- brak wiedzy dotyczącej dostępności wśród studentów architektury.

Uczestnicy badania wypowiedzieli się między innymi na temat braku świadomości oraz wiedzy dotyczącej dostępności wśród studentów kierunków technicznych. Jedna z osób badanych opowiedziała o sytuacji, w której informatyk tworzący stronę internetową stwierdził, że nie widzi potrzeby dostosowywania jej do WCAG oraz powiedział, że nie wie, gdzie znaleźć firmę, która przeprowadzi audyt dostępności strony internetowej. Inny uczestnik badania także opowiedział o swoim doświadczeniu - stwierdził, że studentka IV roku studiów informatycznych przekazała mu informację, że studenci informatyki w ramach zajęć nie są uczeni z zakresu dostosowywania stron do WCAG. Kolejna z osób badanych powiedziała, że dowiedziała się od studentki architektury, że zajęcia z zakresu dostępności na jej kierunku są prowadzone jedynie w formie fakultatywnej, nie są obowiązkowym elementem studiów.

Jeden z uczestników badania zwrócił dodatkowo uwagę na to, że jego zdaniem kwestie dostępności nie dotyczą wyłącznie grupy osób z niepełnosprawnościami, a tak naprawdę całości społeczeństwa ze względu na to, że często osoby starsze, które nie posiadają niepełnosprawności, także potrzebują różnych form dostosowań w celu zapewnienia im dostępność na wielu obszarach. Stwierdził, że kwestia ta jest potrzebą każdego z nas, jednak

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

jego zdaniem mało kto zdaje sobie z tego sprawę ze względu na to, że w jego odczuciu ludzie nie myślą na temat tego, jak będzie wyglądać ich życie w późniejszym wieku i nie przewidują problemów, jakich będą mogli doświadczać.

Jeden uczestnik badania także stwierdził, że w każdej chwili ze względu na różne czynniki zewnętrzne może wydarzyć się coś, co sprawi, że będziemy potrzebować różnego rodzaju dostosowań. Podał przykład złamania nogi. Zwrócił też uwagę na ograniczenia wynikające z depresji, na którą, jak podkreślił coraz częściej chorują młodzi ludzie.

Wymienione przez uczestników sposoby pokonywania tych barier, w celu zapewnienia jak najbardziej skutecznej realizacji Strategii:

- kampania społeczna,
- szkolenia - uświadamianie społeczeństwa w sposób logiczny, prosty oraz zrozumiałym językiem,
- zmiana nastawienia społeczeństwa - tak, aby rozumiało, że dostępność to nie tylko przepisy prawne, ale realna potrzeba wielu ludzi zmagających się z różnego rodzaju trudnościami wynikającymi z niepełnosprawności lub starszego wieku,
- współpraca z uczelniami - edukowanie na temat dostępności studentów kierunków technicznych, w tym w szczególności informatyki, architektury, budownictwa,
- przeprowadzenie badania na uczelniach lubelskich dotyczącego edukacji na temat dostępności w ramach poszczególnych kierunków studiów, które miałyby na celu sprawdzenie, jaki jest poziom świadomości na temat dostępności wśród studentów oraz to, w jakim stopniu studenci są edukowani w tym zakresie w ramach zajęć,
  - przeprowadzenie ankiety,
  - opracowanie raportu z badań.

Wnioski:

Większość barier, które mogą utrudnić wdrożenie Strategii wymienionych przez uczestników badania sprowadza się przede wszystkim do zagadnienia braku świadomości społecznej na temat zarówno niepełnosprawności, jak i sensu wprowadzania dostępności. Społeczeństwo postrzega wprowadzanie norm związanych z dostępnością jako obciążający ich obowiązek. Wśród większości społeczeństwa brakuje refleksji na temat tego, z czego te potrzeby wynikają, a także empatii ze względu na to, że temat ten ich nie dotyczy. Osoby badane podkreślały także w szczególności brak wiedzy na temat dostępności wśród studentów kierunków technicznych, w tym informatycznych i architektonicznych. Dodatkowo wspomnianą barierą były także finanse.

Rekomendacje:

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Należałoby prowadzić działania na szeroką skalę w kierunku zwiększenia świadomości społecznej w celu zapewnienia powodzenia wdrażania Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności. W ramach działań promocyjnych warto byłoby uwzględnić szczególnie zagadnienia, które mogą uświadomić społeczeństwu, że niepełnosprawność nie jest abstrakcyjnym pojęciem, a trudnością realnie dotyczącą prawdziwych ludzi. Dobrym pomysłem mogłoby być zaangażowanie osób z niepełnosprawnościami w te działania tak, aby społeczeństwo mogło bardziej osobowo podejść do tematu, zamiast go ignorować i traktować tak, jak gdyby nie istniał. W działaniach promujących Strategię warto byłoby także uwzględnić aspekt tego, że każda osoba w starszym wieku może potrzebować różnego rodzaju dostosowań, w związku z czym jest to temat, który powinien być brany pod uwagę przez każdego także w wymiarze osobistym. Dodatkowo, warto byłoby mieć na uwadze to, aby działania promujące Strategię były prowadzone z użyciem łatwego do zrozumienia języka.

Bardzo ważną kwestią, którą należałoby mieć na uwadze jest brak świadomości oraz wiedzy na temat dostępności wśród studentów kierunków technicznych, w tym szczególnie informatycznych oraz architektonicznych. Wskazano jest, aby współpracować z uczelniami wyższymi w kwestii edukowania studentów na temat dostępności. Dobrym pomysłem byłoby przeprowadzenie badania w celu oceny stanu wiedzy studentów oraz zweryfikowania poziomu uwzględnienia tematu dostępności w ramach zajęć na uczelni.

Należałoby ze szczególną uwagą uwzględnić kwestie dotyczące przedsiębiorców - warto byłoby znaleźć metody wspierania ich we wprowadzaniu niezbędnych zmian - np. poprzez wskazówki, instrukcje, szkolenia. Warto byłoby rozważyć możliwości zorganizowania formy wsparcia finansowego dla przedsiębiorców na cel wdrażania dostępności. Dodatkowo, dobrym pomysłem byłoby skierowanie do przedsiębiorców dodatkowych osobnych kampanii promocyjnych mających na celu zwiększenie ich świadomości dotyczącej niepełnosprawności i potrzeb z niej wynikających.

Warto byłoby opracować strategię zapobiegania i rozwiązywania problemów finansowych, które mogą stanąć na drodze skutecznej realizacji założeń Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności.

8. Potencjał do spowodowania trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności poprzez działania zaplanowane w strategii

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, czy ich zdaniem zaplanowane w Strategii działania mogą przyczynić się do trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności oraz czy w ich opinii są one trafnie określone.

Osoby badane były zgodne co do tego, że ich zdaniem zaplanowane w Strategii działania mogą przyczynić się do trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności oraz że są one trafnie określone.

Jedna z osób badanych podkreśliła, że wiele z działań jest bezkosztowych, co także pozytywnie wpływa na szanse trwałości rezultatów.

Jeden z uczestników badania także uznał zaplanowane działania za możliwe do zrealizowania, podkreślił jednak dodatkowo, że brakuje jego zdaniem precyzyjnie określonych ram czasowych dla poszczególnych działań oraz wskaźników rezultatów.

Kolejna z osób badanych stwierdziła, że warto byłoby sygnalizować oddolnie jednostkom administracji rządowej potrzeby, jakie dostrzegają organizacje pozarządowe w zakresie dostępności oraz proponować własne pomysły rozwiązań.

Wnioski:

Osoby badane oceniają pozytywnie szanse na to, aby zaplanowane w Strategii działania przyczyniły się do trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności. Są także zdania, że zaplanowane działania są trafnie określone.

Rekomendacje:

Z dodatkowych uwag uczestników wynika, że dla zwiększenia szans na trwałą poprawę sytuacji w zakresie dostępności należałoby skupić się na precyzyjnym określeniu ram czasowych dla poszczególnych działań oraz określeniu wskaźników rezultatów. Warto byłoby także sygnalizować jednostkom administracji rządowej potrzeby w zakresie dostępności.

9. Stopień, w jakim lokalne organizacje, samorządy i instytucje publiczne są zaangażowane w proces tworzenia strategii

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, w jakim stopniu ich zdaniem lokalne organizacje, samorządy i instytucje publiczne są zaangażowane w proces tworzenia Strategii.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Jedna z osób badanych stwierdziła, że należałoby zwrócić uwagę na to, aby zwiększyć zaangażowanie samorządów i przedsiębiorców w realizowanie działań Strategii. Dodaje, że jego zdaniem koordynatorzy dostępności także szukają takich kontaktów oraz że taka współpraca jest postrzegana przez nich jako bardzo korzystna.

Inny z uczestników badania stwierdził, że warto byłoby zaangażować podmioty użyteczności publicznej, np. teatr, Centrum Spotkania Kultur tak, aby większa liczba osób z niepełnosprawnościami mogła korzystać z tych miejsc.

Wnioski:

Pomysły uczestników badania na to, kto mógłby być zaangażowany w realizowanie działań Strategii to:

- zaangażowanie samorządów i przedsiębiorców w realizowanie działań Strategii,
- zaangażowanie koordynatorów dostępności,
- zaangażowanie podmiotów użyteczności publicznej, np. teatrów, Centrum Spotkania Kultur.

Rekomendacje:

Należałoby rozważyć zaangażowanie w realizowanie działań Strategii:

- samorządów i przedsiębiorców w realizowanie działań Strategii,
- koordynatorów dostępności,
- podmiotów użyteczności publicznej, np. teatrów, Centrum Spotkania Kultur.

10. Oczekiwania wobec roli samorządów w realizację strategii

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie są ich oczekiwania wobec roli samorządów w realizacji Strategii. Osoby badane były zgodne co do tego, że ich zdaniem rola samorządów w realizację zadań Strategii jest zbyt mała i że chcieliby, aby była większa.

Ich pomysły na zaangażowanie samorządów w realizację Strategii w wyższym stopniu to:

- zaangażowanie kilkudziesięciu organizacji pozarządowych może skutkować większym zaufaniem ze strony urzędów,
- informowanie na temat Strategii w klubach seniora w celu zwiększenia zaangażowania samorządów gminnych,
- przystąpienie do partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego z innych miast, np. Urząd Miasta: Zamość, Chełm, Puławy w celu badania dostępności przestrzeni

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

miejskiej - na bazie doświadczeń wcześniej wypracowanych na terenie miasta Lublin w ramach działań zaplanowanych w Strategii,

- spotkania JST z przedstawicielami organizacji pozarządowych tak, aby organizacje mogły informować o tym, jakie dostrzegają potrzeby w kontekście dostępności.

Wnioski:

Z opinii uczestników wynika, że zaangażowanie samorządów w realizację Strategii jest zbyt małe. Osoby badane zgodnie stwierdziły, że chciałyby, aby to zaangażowanie było większe.

Rekomendacje:

Należałoby rozważyć jak największą liczbę pomysłów na zaangażowanie samorządów w realizowanie Strategii w większym stopniu. Dobrym pomysłem może być między innymi zaangażowanie klubów seniora. W późniejszym etapie realizowania Strategii, gdy wdrożenie jej w Lublinie odniesie pozytywny efekt, warto będzie zaangażować JST z innych miast w realizowanie Strategii na ich terenach.

11. Najskuteczniejsze formy współpracy pomiędzy instytucjami wchodzącymi w skład partnerstwa

Uczestnicy badania zostali zapytani o to, jakie formy współpracy pomiędzy instytucjami wchodzącymi w skład Partnerstwa uważają za najważniejsze, aby Strategia była skuteczna.

Uczestnicy akcentowali to, że ich zdaniem należy informować o partnerstwie przy pomocy jak największej liczby różnych sposobów.

Formy współpracy, które wymienili respondenci to:

- spotkania,
- konferencje,
- newsletter,
- webinaria,
- organizacja wydarzeń,
- patronat,
- publikowanie logo,
- fanpage na Facebooku,
- grupa dyskusyjna.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Jedna z osób badanych stwierdziła, że jej zdaniem działania te powinny obejmować powiaty i gminy, ponieważ w mniejszych miejscowościach jest mniejsza świadomość na temat dostępności. Podano przykład jednej z miejscowości, w której nie ma żadnego sklepu z podjazdem dla osób poruszających się na wózkach.

Wnioski:

W opinii osób badanych formy współpracy pomiędzy instytucjami powinny skupiać się wokół tego, aby w jak najszerszy sposób promować partnerstwo.

Rekomendacje:

Warto byłoby organizować jak największą liczbę różnego rodzaju wydarzeń - np. konferencji, grup dyskusyjnych, webinarów - promujących partnerstwo tak, aby współpraca między instytucjami wchodzącymi w skład partnerstwa przyniosła jak najlepsze rezultaty. Oprócz tego, należałoby skupić się równolegle na promowaniu Partnerstwa w Internecie, w tym w mediach społecznościowych, na fanpage'u na Facebooku oraz przez newslettery.

12. Skuteczne formy uświadomienia społeczeństwu tego, z jakich względów zapewnienie dostępności jest ważne

Uczestnicy badania podzielili się różnymi pomysłami dotyczącymi sposobów uświadamiania społeczeństwa na temat dostępności. Ich głównym pomysłem były różnego rodzaju **symulacje niepełnosprawności**.

Jedna z osób badanych stwierdziła, że trudno jest dotrzeć z informacjami na temat dostępności przede wszystkim dlatego, że ludzie nie czują takiej potrzeby, ponieważ tego nie doświadczają. Powiedziała, jaki jest najlepszy sposób na uświadomienie społeczeństwu to symulacja niepełnosprawności dla uczestników szkoleń: "Zajęcia najlepiej zacząć od tego, żeby jedną ręką zawiązał sznurowadła w bucie. Każdy powinien dostać buta i zawiązać sznurowadła, żeby zrozumieli, że jak ktoś nie ma ręki, to nie jest jego fanaberia, że trzeba to zrobić na tej wysokości, czy na tej. Jak nie doświadczą na swojej skórze, to nie będą czuli tego tematu". Dodała, że ludzie nie doświadczają tego, jak to jest nie widzieć, czy być zmuszonym, aby zrobić coś jedną ręką. Stwierdziła, że najlepsza byłaby forma warsztatowa, w ramach której uczestnicy przez chwilę mogliby tego doświadczyć.

Inny uczestnik badania wspominał o tym, że w Centrum Nauki Kopernik jest symulator niepełnosprawności ruchowej wymagającej poruszania się na wózku.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

Kolejna z osób badanych powiedziała o okularach symulujących niepełnosprawności wzrokowe i symulatorach starości.

Inny uczestnik badania powiedział, że kiedy on organizuje tego typu warsztaty, polegające na spacerze z laską dla niewidomych, to bardzo mała część osób uczestniczących jest chętna, aby wziąć udział w takim eksperymencie.

Inna osoba badana wspomniała o restauracji obsługiwanej przez kelnerów z niepełnosprawnościami wzrokowymi: “W Warszawie jest taka restauracja Different w ciemności, taka dosyć ekskluzywna nawet. Spółdzielnia socjalna ją prowadzi. Ona jest obsługiwana przez niewidomych kelnerów i wtedy wszyscy są w ciemności, wszyscy mają takie same szanse. I te osoby, które widzą, są jakby prowadzone przez tych kelnerów, no bo oni już świetnie znają topografię tego miejsca. To jest taka atrakcja, degustacja smaków w ciemności, ale przy okazji te osoby też mogą doświadczyć tego, jak to jest ciężko się poruszać.”

Wnioski:

Według uczestników badania najskuteczniejszą metodą na uświadamianie społeczeństwa na temat dostępności są symulacje niepełnosprawności. Ich zdaniem dopiero, gdy ludzie doświadczą czegoś na własnej skórze, realnie rozumieją potrzebę dostępności.

Rekomendacje:

W ramach działań promujących należałoby uwzględnić warsztaty, w ramach których odbywałyby się symulacje różnego rodzaju niepełnosprawności - wzrokowych, ruchowych, itd.

Podsumowanie

Wszystkie kryteria ewaluacyjne zostały ocenione pozytywnie przez uczestników badania. Zgodnie z ich opiniami Strategia Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata: 2025-2028 jest użyteczna, wpłynie pozytywnie na otoczenie (w tym osoby z niepełnosprawnościami), efekty opracowanej Strategii będą trwałe, a jej cele są trafnie określone. Z przeprowadzonych badań wynika pozytywny wpływ Strategii na otoczenie.

Użyteczność

– rozumiana jako ocena czy opracowana Strategia przyczyni się do wzmocnienia pod względem strategicznym rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności (LPnRD),

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

które jest płaszczyzną współpracy na rzecz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w województwie lubelskim,
Wszystkie osoby badane zgodnie stwierdziły, że Strategia Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata: 2025-2028 jest potrzebna i ważna oraz że należy ją realizować. Uczestnicy badania ocenili ją w wysokim stopniu potrzebną. Uznali, że mogłaby posłużyć ona za wzór i być wdrażana także w innych województwach w Polsce. Wnioskować można zatem, że strategia ta spełnia kryterium użyteczności.

Oddziaływanie

– rozumiane jako wpływ projektu na otoczenie (w tym osoby z niepełnosprawnościami), w którym funkcjonuje Lubelskie Partnerstwo na Rzecz Dostępności (LPnRD),

Wpływ projektu na otoczenie, w tym osoby z niepełnosprawnościami został oceniony przez uczestników badania pozytywnie. Podkreślali oni wagę zwiększenia zainteresowania społeczeństwa tematyką dostępności, w tym przedsiębiorców, organizacji rządowych, pozarządowych. Szczególną uwagę zwracali na wpływ realizowania Strategii na pogłębienie wiedzy przedsiębiorców na temat tego, z czego wynika potrzeba dostępności, a także uświadomienie im, że nie chodzi jedynie o zapisy prawne, a o realne potrzeby części społeczeństwa. Ich zdaniem Strategia Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata: 2025-2028 jest w stanie spowodować pozytywną zmianę w tym kierunku i mieć znaczący wpływ na jakość życia osób z niepełnosprawnościami oraz innych potrzebujących zapewnienia dostępności.

Trwałość

– rozumiana jako trwałość efektów opracowanej Strategii, pozwalająca ocenić czy jej wpływ utrzyma się po zakończeniu realizacji projektu,
Osoby badane oceniły pozytywnie szanse na to, aby działania zaplanowane w Strategii Rozwoju Lubelskiego Partnerstwa na Rzecz Dostępności na lata: 2025-2028 przyczyniły się do trwałej poprawy sytuacji w zakresie dostępności. Wszyscy uczestnicy badania byli w tej kwestii zgodni. Podkreślone zostało także to, że wiele z zaplanowanych działań jest bezkosztowych, co także pozytywnie wpływa na szanse na trwałość rezultatów.

Trafność

- pozwalająca określić czy cele Strategii są zgodne z potrzebami jej interesariuszy.
Zdaniem osób badanych zakładane w Strategii cele są trafnie określone, odpowiadają na potrzeby interesariuszy, a zaplanowane działania mogą spowodować realną, pozytywną zmianę w zakresie wprowadzania rozwiązań dążących ku dostępności.